

Ja visst gjør det vondt når knopper brister

I jula har jeg hatt planer om å ta det med ro. Det er forlokkende å tenke at man kan få sitte i fred og bare gjøre det man har lyst til, akkurat der og da. Høre på musikk, se *Tre nøtter til Askepott* nok en gang, snakke rolig med familien, lese en bok, spille et spill.

Noen ganger blir det ikke sånn. Noen ganger er det egen uro som forstyrrer freden, og noen ganger er det andre som skaper uroen. Sånn er det ofte i livet, sånn er det i yrkeslivet og i politikken. Hvor mange har ikke tenkt at hvis vi bare sitter stille så er det ingen som ser oss? Vi har en god helsetjeneste for munnhulen. Vi er gode helseyttere. Gode fagfolk. Vi får til forebygging og vi får til behandling, både i privat sektor og i Den offentlige tannhelsetjenesten (DOT). I tillegg til at vi er godt fornøyd selv, viser markedsundersøkelser at pasientene våre også er fornøyde. Hvorfor skal vi da gjøre endringer?

NTF har gjennom mange år jobbet systematisk for å bli sett, av media, politikere og andre samfunnsaktører. Man kan selvsagt spørre seg om det var lurt. Jeg mener definitivt ja. Vi har vært og er gode, men har vi kanskje blitt litt for selvtilfredse? Verdens helseorganisasjon (WHO) rangerer ikke Norge som best i klassen på tannhelseområdet. Vi har ikke minst karies, periodontitt eller tannløshet i Europa, men vi er på toppen i bruk av statlige midler til munnhelse. En tredel av pasientene går ut av DOT med behandlingserfaring. Forskningen viser at forebyggende arbeid på personnivå har effekt, men også at effekten ikke er stor. Den store virkningen på karies kom med innføringen av fluorid, og den kan fortsette med universelle tiltak som økt sukkeravgift. NTF har pekt på at det trengs mer midler og bedre samhandling på tvers i tannhelsetjenesten for å nå sårbare grupper og utjevne sosiale forskjeller. Vi har helseutfordringer i befolkningen hvor munnhulen spiller en rolle. Munnhulesykdom kan være en del av sykdomsbildet ved generell sykdom, bidra til generell sykdom, og påvirkes av sykdommer eller behandlinger utenfor munnen.

WHO har pekt på at hvis vi skal løse disse problemene, må vi se hele mennesket. Tannhelsetjenesten må være en del av helse- og omsorgstjenesten. Samtidig med dette har politikerne på rød side virkelig sett oss. Det er ikke lenger tomme valglofter, men reelle tiltak som iverksettes. Munnen skal være en del av kroppen. Sosial ulikhet skal utjevnes. Tannhelseutvalget er i full gang med å kartlegge oss, mene noe om oss, og foreslå forandring og tilpasning. Så kan vi like eller mislike disse tiltakene. Situasjonen nå utelukker muligheten for å fortsatt sitte stille i båten. Tiden er inne for engasjement.

Solberg, Lai og Dysvik (2021) har pekt på viktigheten av støttefunksjoner for å oppnå økt indre motivasjon

Foto: Kjetil Aknes.

Situasjonen nå utelukker muligheten for å fortsatt sitte stille i båten. Tiden er inne for engasjement.

som igjen er viktig for økt fleksibilitet. Det handler i stor grad om å oppnå utvikling og forsterkning av positive egenskaper. Og det handler om innsikt. Hvem velger vi å være i denne utviklingen av fremtidens tannhelsetjeneste? Er vi pådriverne, formgiverne og inspiratorene? Eller er vi skeptikerne, bedreviterne og ignorantene?

Karin Boye har skrevet et av de vakreste diktene jeg kjenner, *Ja visst gör det ont*. Lena Nyman har en vakker jazzete fremføring av dette diktet, som det er verdt å ta seg tid til å høre på. For det gjør vondt og det er vanskelig med forandring. Det er vondt å kjenne på usikkerhet for hva fremtiden bringer, for hvilken plass akkurat du skal ha i disse forandringene. Det forstår jeg godt. Og til deg som driver med helse i din private praksis, i en kjede, i DOT, eller andre steder – det vil være gode arbeidsforhold for deg også etter dette. Det skal NTF jobbe for. Foreningen for alle tannleger. Jeg har godt håp for oss alle i dette nye året.

*Ja visst gör det ont när knoppar brister.
Varför skulle annars våren tveka?
Varför skulle all vår heta längtan
bindas i det frusna bitterbleka?
Höljet var ju knoppen hela vintern.
Vad är det för nytt, som tär och spränger?
Ja visst gör det ont när knoppar brister,
ont för det som växer
och det som stänger.*

*Ja nog är det svårt när droppar faller.
Skälvande av ängslan tungt de hänger,
klamrar sig vid kvisten, sväller, glider -
tyngden drar dem neråt, hur de klänger.
Svårt att vara oviss, rädd och delad,
svårt att känna djupet dra och kalla,
ändå sitta kvar och bara darra -
svårt att vilja stanna
och vilja falla.*

*Då, när det är värst och inget hjälper,
Brister som i jubel trädets knoppar.
Då, när ingen rädsla längre håller,
faller i ett glitter kvistens droppar
glömmer att de skrämdes av det nya
glömmer att de ängslades för färden -
känner en sekund sin största trygghet,
vilar i den tillit
som skapar världen.*

Karin Boye

Godt nytt år til oss alle!

Heming Olsen-Bergem
President i NTF